

MITY I FAKTY

Przemoc domowa to zjawisko marginalne.

Przemoc w rodzinie jest zjawiskiem bardziej rozpowszechnionym niż przemoc, do której dochodzi w miejscach publicznych. Według raportu Światowej Organizacji Zdrowia z 2013 roku 30% kobiet na świecie doznaje przemocy z rąk swoich partnerów (w Europie 27,2%). 38% kobiet, które pada ofiarą zabójstwa, traci życie z rąk swoich partnerów.

Przemoc domowa dotyczy niższych warstw społecznych.

Przemoc domowa może się zdarzyć w każdej rodzinie. Badania pokazują, iż mężczyźni, którzy są sprawcami przemocy pochodzą ze wszystkich grup społecznych i środowisk.

Sprawcy przemocy są zaburzeni lub z natury agresywni.

2 Nie stwierdzono związku pomiędzy stosowaniem przemocy wobec członków rodziny, a chorobą psychiczną sprawcy. Większość mężczyzn, którzy są sprawcami przemocy w stosunku do partnerki nie jest agresywna poza domem.

Przemoc domowa jest przejawem chwilowej utraty kontroli.

Większość aktów przemocy domowej jest zaplanowana. Kiedy sprawca uderza partnerkę najczęściej celuje w te części ciała, gdzie obrażenia nie będą widoczne.

Przyczyną przemocy domowej jest nadużywanie alkoholu.

Wielu mężczyzn jest agresywnych w stosunku do partnerki, gdy są trzeźwi. Powoływanie się na alkohol jako przyczynę stosowania przemocy jest próbą usprawiedliwienia się, by uniknąć odpowiedzialności. Alkohol jednak zwiększa zagrożenie poważnym uszkodzeniem ciała, a nawet zabójstwem.

Kobiety fałszywie oskarżają.

To stereotyp, że kobiety fałszywie oskarżają, bo chcą uzyskać lepsze warunki rozvodu czy wyższe alimenty. Fałszywe oskarżenia zdarzają się, jak pokazują badania zachodnie, rzadziej niż w wypadku innych przestępstw (0,2%).

Ofiara musiała zrobić coś, czym zasłużyła na przemoc.

Nikt nie zasługuje na bicie ani na okrutne traktowanie. Wielu sprawców przemocy nie przestaje wysuwać irracjonalnych i nadmiernych żądań w stosunku do partnerek.

CZYM JEST PRZEMOC DOMOWA?

Przemoc w rodzinie charakteryzuje się tym, że:

- jest działaniem intencjonalnym i celowym,
- jest nakierowana na kontrolowanie i podporządkowanie ofiary,
- odbywa się w warunkach nierównowagi sił – sprawca wykorzystuje swoją fizyczną, psychiczną lub ekonomiczną przewagę nad ofiarą,
- prowadzi do naruszenia podstawowych praw i wolności ofiary,
- powoduje cierpienie lub naraża zdrowie i życie ofiary.

Przemoc w rodzinie przybiera różne formy:

Przemoc fizyczna – celem jest zadanie ofierze bólu, uszkodzenie jej ciała, pogorszenie zdrowia lub pozbawianie życia.

Przykłady: bicie, policzkowanie, popychanie, ciągnięcie za włosy, wykręcanie rąk, kopanie, duszenie, zadawanie ran, odmawianie pomocy medycznej, pozbawianie jedzenia, picia, snu, zmuszanie do zażywania alkoholu, narkotyków.

Przemoc seksualna – celem jest zmuszenie ofiary do podjęcia niechcianych zachowań o charakterze seksualnym lub zdeprecjonowanie jej seksualności.

Przykłady: obmacywanie, gwałcenie, zmuszanie do uprawiania nieakceptowanych form seksu, zmuszanie do współżycia z innymi osobami, wyśmiewanie jej preferencji seksualnych.

Przemoc psychiczna – celem jest umniejszanie poczucia własnej wartości ofiary, wzbudzanie w niej strachu oraz pozbawianie jej poczucia bezpieczeństwa i kontroli nad własnym życiem.

Przykłady: grożenie, szantażowanie, zastraszanie, upokarzanie, ciągłe krytykowanie, wmawianie choroby psychicznej, izolowanie od rodziny, przyjaciół, wrogi nastawianie dzieci.

Przemoc ekonomiczna – sprawca używa pieniędzy albo innych wartości materialnych do zaspokojenia potrzeby władzy i kontroli nad partnerką, podporządkowania jej lub przerzucenia na nią odpowiedzialność za utrzymanie domu.

Przykłady: zabieranie zarobków, zakazywanie pracy, niszczenie rzeczy, odmawianie pieniędzy na dom, kontrolowanie wydatków, odmawianie informacji o stanie finansów rodzinnych, zmuszanie do brania kredytów, pożyczek, pasożytowanie na pracy żony/partnerki.

DLACZEGO KOBIECY NIE ODCHODZĄ?

Dla wielu kobiet wizja opuszczenia partnera stosującego przemoc jest równie przerażająca, jak wizja dalszego z nim życia. Istnieje wiele powodów, dla których kobiety nie odchodzą od swoich oprawców. Najważniejsze to:

Błędne wyobrażenie o tym, czym jest miłość i jak powinien wyglądać związek dwojga kochających się ludzi. Niektóre kobiety są przekonane, że przemoc domowa jest czymś normalnym i że w każdym związku są lepsze i gorsze dni.

Nadzieja, że partner się zmieni i że znów będzie taki, jak dawniej. W związkach, w których występuje przemoc zazwyczaj mamy do czynienia z fazami: budowania napięcia, przemocy fizycznej i tzw. miodowego miesiąca. W fazie skruchy sprawca obiecuje poprawę, przynosi kwiaty, prezenty. Faza ta przywiązuje kobietę do partnera, daje nadzieję, że się zmieni.

Żal na myśl o utracie związku. Im więcej uczuć i pracy kobieta zainwestowała w związek, tym trudniej się z niego wycofać.

Lęk przed biedą i bezdomnością. Wiele kobiet jest zależnych finansowo od sprawcy, nie wierzą, że jeśli od niego odejdą to same sobie dadzą radę.

Wstyd za to co się stało. Sprawca przemocy często obarcza ofiarę odpowiedzialnością za swoje zachowanie, sprawia, że czuje się winna za przemoc, której doznała.

Troska o dobro i przyszłość dzieci. Kobieta obawia się, że sama nie zapewni dzieciom utrzymania, że je utraci albo że, pozbawiając je ojca, odbierze im istotną dla ich rozwoju wartość.

Presja rodziny, znajomych lub wspólnoty religijnej. Kobieta nie chce się narażać na ostracyzm otoczenia, nie chce łamać norm obyczajowych, religijnych.

Strach, że partner spełni swoje groźby i wyrządzi kobiecie lub jej bliskim krzywdę, że ich lub siebie zabije. Obawa, że będzie się mścił i spełni groźby jest realna. Do eskalacji przemocy, nawet do zabójstw dochodzi właśnie wtedy, kiedy kobieta odchodzi. Niektóre badania mówią, że ok. 50% kobiet, które są zabijane przez swoich partnerów, ginie w okresie 2 miesięcy od rozstania.

Utrata wiary we własne siły – ofiara przemocy jest przekonana, że nie ma wpływu na bieg wydarzeń, rezygnuje z walki i zaczyna zachowywać się biernie. Taki stan psychiczny, który jest konsekwencją jej tragicznej sytuacji utrudnia szukanie pomocy.

Niewiedza, gdzie i jak szukać pomocy.

JAK MOŻESZ POMÓC?

Pomóż ofierze zrozumieć sytuację w jakiej się znajduje, wskaż na niewłaściwe zachowania sprawcy. Powiedz, że się o nią martwisz, zachęć do zwierzeń. Słuchaj i daj do zrozumienia, że jej wierzysz. Pamiętaj, sprawca długo utwierdzał ją w przekonaniu, że nikt jej nie uwierzy.

Oto kilka wskazówek, które ułatwią Ci rozmowę z osobą doświadczającą przemocy:

- Okaż zrozumienie, wyjaśnij, że wiele kobiet jest w takiej sytuacji, powiedz, że wiesz jak trudno mówić o tak bolesnych doświadczeniach.
- Pozwól jej na swobodną wypowiedź, daj jej czas, nie pytaj o szczegóły, jeśli sama nie chce o nich mówić.
- Powiedz wyraźnie, że nikogo nie można bić i poniżyć, że nic nie usprawiedliwia przemocy. Sprawcy często mówią: „to twoja wina, jesteś głupia, nic nie warta...”. Wytlumacz jej, że sprawcy często stosują taktykę obwiniania ofiar.
- Pozwól kobiecie wyrazić gniew i ból, słuchaj, nie komentuj.
- Szanuj decyzje kobiety, także jeśli zdecyduje się pozostać z partnerem.
- Zaproponuj swoją pomoc: możliwość skorzystania z twojego telefonu, wsparcie w trakcie wizyty w szpitalu, powiadomienie policji.
- Wyszukaj wszystkie informacje, które mogłyby jej pomóc, kontakty do organizacji wspierających ofiary przemocy domowej.
- Pomóż jej zaplanować, co robić, gdy sytuacja w domu stanie się niebezpieczna.

Musisz pogodzić się z tym, że pomimo twoich starań kobieta wciąż może zaprzeczać temu, co dzieje się w jej domu. W takiej sytuacji najlepsze, co możesz zrobić, to zapewnić ją o swoim wsparciu. Nie oceniaj jej zachowania i czekaj, aż sama zwróci się o pomoc. Jeśli obawiasz się o zdrowie bliskiej Ci osoby, która pozostaje w związku, w którym jest bita i krzywdzona, a ona wciąż nie podejmuje żadnych kroków, aby się uwolnić od sprawcy, poszukaj wsparcia i rady u psychologa. Pomoże Ci opracować strategię rozmowy z ofiarą lub spotka się z nią aby zmobilizować ją do działania. Jeśli sytuacja jest poważna, zawiadom policję.

JAK ZWIĘKSZYĆ BEZPIECZEŃSTWO OFIARY?

Poradź jej i wesprzyj w tym, aby:

- nauczyła dzieci, jak korzystać z telefonu i dzwonić na policję,
- zidentyfikowała miejsca i ludzi, gdzie może znaleźć pomoc (sąsiedzi, rodzina, organizacje pomocowe, policja),
- sporządziła listę najważniejszych adresów, telefonów i ukryła ją,
- przygotowała awaryjny plan opuszczenia domu – zastanowiła się, gdzie może bezpiecznie ukryć się z dziećmi (rodzina, przyjaciele, schronisko),
- przygotowała awaryjny zestaw ubrań, butów i rzeczy osobistych oraz zostawiła go u zaufanych przyjaciół lub rodziny,
- porozmawiała z rodziną, sąsiadami i ustaliła z nimi sygnał, który da im znać, że potrzebuje pomocy,
- poprosiła sąsiadów, aby dzwonili na policję zawsze, gdy usłyszą jakieś niepokojące odgłosy,
- ukryła w bezpiecznym miejscu wszystkie ważne dokumenty, takie jak: dowód osobisty, paszport, akty urodzenia (swoje i dzieci), akt małżeństwa, karty kredytowe, książeczki zdrowia, polisy ubezpieczeniowe, dyplomy, prawo jazdy, dowód rejestracyjny samochodu, akt własności domu, umowę najmu, aktualne zdjęcia partnera i dzieci, dokumenty bankowe,
- wyrobiła dodatkowy komplet kluczy do domu (samochodu) i schowała je w bezpiecznym miejscu,
- zastanowiła się jak i kiedy odejść, by nie narazić się na agresję ze strony porzucanego mężczyzny, komu powiedzieć, a komu nie mówić o planowanym opuszczeniu partnera,
- przelała swoje przychody oraz oszczędności na jej tylko znane konto oraz usunęła połowę pieniędzy ze wspólnego konta, by sprawca nie mógł jej pozbawić dostępu do jej części,
- dowiedziała się, gdzie są przechowywane i w jakiej wysokości wspólne środki finansowe, papiery wartościowe oraz inne wartościowe przedmioty,
- zmieniła, po odejściu od sprawcy, numery PIN do kart i innych dokumentów bankowych swoich oraz dzieci, rozważyła zmianę numeru telefonu,
- poinformowała dłużników i bank o swojej sytuacji. Dzięki temu zabezpieczy się przed nieodpowiedzialnymi działaniami partnera.

CO NA TO PRAWO?

Przemoc fizyczna, seksualna, psychiczna i ekonomiczna popełniona na szkodę osób najbliższych jest przestępstwem. Jeśli powtarza się, zostanie zakwalifikowana jako znęcanie się nad rodziną (207 k.k.), za które grozi kara pozbawienia wolności do 5 lat. Jeśli sprawca działa ze szczególnym okrucieństwem lub pokrzywdzona targnie się na życie, zagrożenie karą wzrasta odpowiednio do 10 i 12 lat.

Znęcanie się jest przestępstwem ściganym z urzędu, co oznacza, że jeżeli policja ma informacje o przemocy np. od sąsiadów, lekarza, organizację, do której ofiara zgłosiła się o pomoc, powinna wszcząć postępowanie. Zawiadomienie o przestępstwie można złożyć ustnie na policji lub w prokuraturze albo listem poleconym.

Jeśli nie ma dowodów na powtarzalność agresywnych zachowań lub ofiara doznała innych form przemocy, sprawca może być ścigany z innych artykułów:

- gwałt (art. 197 k.k.);
- groźby popełnienia przestępstwa (art. 190 k.k.);
- nękanie (telefoniczne, chodzenie za nią art. 190a k.k.);
- zmuszanie ofiary do określonego zachowania (art. 191 k.k.);
- uszkodzenie ciała (art. 156 lub 157 k.k.);
- naruszenie nietykalności cielesnej (art. 217 k.k.).

Prawo daje policji uprawnienia do:

- zatrzymania sprawcy na 48 godzin, jeśli ofiara obawia się o swoje bezpieczeństwo; zatrzymanie jest obowiązkowe, jeśli do przemocy doszło przy użyciu broni palnej lub innego niebezpiecznego narzędzia a ofiara obawia się, że ponownie dojdzie do przemocy (art. 244 § 1a i b k.p.k.);
- odwiezienia sprawcy, który znajduje się pod wpływem alkoholu do Izby Wyrzeźwień;
- wypełnienia przy każdej interwencji, tzw. Niebieskiej Karty (A), która służy dokumentowaniu przemocy oraz jest podstawą wizyt kontrolnych dzielnicowego w domu ofiary;
- przekazania osobie pokrzywdzonej Niebieskiej Karty (B), zawierającej informacje o przysługujących jej prawach i adresach organizacji, w których może uzyskać pomoc;
- zawiezienia ofiary, do lekarza, gdy ma wyraźne obrażenia lub podejrzenie poważnego uszkodzenia ciała;
- wystąpienia do prokuratury o zastosowanie środka zapobiegawczego w postaci nakazu opuszczenia domu (art. 275a k.p.k.).

Pamiętaj, jeśli istnieje uzasadnione podejrzenie popełnienia przestępstwa, organy ścigania są zobowiązane do działania. Jeżeli policja odmówi interwencji lub niewłaściwie ją przeprowadzi złóż skargę.